

Klinghammer István

Megismerkedésünk 1960 szeptemberére nyúlik vissza. Ekkor kerültem át a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem földrajz-történelem szakáról Budapestre, az Eötvös Loránd Tudományegyetemre, ahol a történelem és földrajz mellé felvettem a térképész szakot is. Ez a szak akkor csak minden második évben indult, és mivel én 1957-ben kezdtem egyetemi tanulmányaimat, ekkor már az első két szakon negyedéves voltam.

Bár ebből az időből is vannak közös emlékeink: a kirándulásokon, nyári gyakorlatokon mind a két évfolyam térképész hallgatói együtt vettek részt. Pistára mint egyetemi hallgatóra mégis csak elmosódottan emlékszem. Ez nyilván azzal függ össze, hogy az ember a vele járókra, illetve a felette járókra jobban odafigyelt, mint az alacsonyabb évfolyamokra. A Térképtudományi Tanszék ebben az időben még kicsi volt. A légkör itt egészen más volt, mint a többi tanszéken. A családias légkörről főleg Füsi Lajos gondoskodott. Ha nem is ellenpólusa volt a katonatiszt múltú Irmédi-Molnár László professzor úrnak, de ellensúlyozta az ő kimértséget. Irmédi-Molnárt is nagyon tiszteltük, mindenkivel szemben nagyon korrekt, igazságos volt. Hogy neki szakmailag milyen sokat köszönhattünk, azt csak később tudtam igazán felmérni, amikor elkezdtem a kartográfiaelmélet történetével foglalkozni. Ekkor vált bennem tudatossá, hogy Irmédi-Molnár nemcsak a magyar, hanem az európai élvonalban álló osztrák kartográfiai hagyomány részese is volt. És ezt adta át nekünk is. Pista és én is ná-

la doktoráltunk 1967-ben. Irmédi-Molnár ekkor már nagyon beteg volt. Doktorátusi vizsgámat betegágyánál, budai lakásában tettem le.

A hatvanas évek végén mindketten Németországban voltunk. Mégis nagyon messze egymástól. Pista nyugaton, Bonnban. Én meg keleten, Lipcsében, ahol 1963-tól a gothai-lipcsei Hermann Haack Kiadó munkatársa voltam. Visszatérte után mondta nekem Pista, hogy én ugyan nem rossz irányban hagytam el Magyarországot, de tévedtem néhány száz kilométert. Csak nyaránként látogattam haza, amikor a Térképtudományi Tanszékre is be-belátogattam. Pistával a kapcsolatom 1979-től lett szorosabb. Ekkor ő már egyetemi adjunktus, majd 1980-tól egyetemi docens volt. Én 1979-ben a rostocki egyetem tudományos munkatársa lettem, amikor Rostock a Német Demokratikus Köztársaság, az NDK (a szocialista Kelet-Németország) egyik tudománytörténeti központja lett.

Ezután nyílt alkalmam hosszabb időt Magyarországon tölteni, és itt szakmai kutatással foglalkozni. Ebben Pistának is nagyon nagy szerepe volt. Mint a Természettudományi Kar dékánhelyettese – később dékánja – és mint tanszékvezető ő intézte el, illetve kezdeményezte a meghívásomat. Többször voltam vendégprofesszor a tanszéken. Minden esetben nagy kedvvel fogadtam el és tettem eleget ezeknek a meghívásoknak. Pista közvetlen és humoros egyénisége nagyon kellemessé tették a tanszéki légkört. Ez rám különösen nagy hatással volt, mivel én oda már Rostockból látogattam el. Szemben Lipcsével, a rostocki egyetemen és különösen a történelmi intézetben rendkívül párthű hangulat uralkodott. A kollegák nemcsak nyilvánosan, hanem egymást közt is úgy beszéltek, mintha a Neues Deutschlandból idéztek volna. (Ez

volt az SED, Németország Szocialista Egységpártjának a lapja.) Nem volt politikai vicc, nem volt semmi kritikus megjegyzés. Szinte mindenki párttag volt. Aki nem volt az – mint én is –, nem volt semmi kilátása előmenetelre. Mégis volt bennem bizonyos illúzió a szocializmust illetően. Amikor 1983-ban a tanszéken hosszabb időszakot töltöttem, Pista engem mint dékánhelyettes fogadott. Beszélgettünk az NDK-beli viszonyokról. Elmondtam neki, hogy Lipcséből Rostockba való átmenetelem egyik oka az volt, hogy a szocialista viszonyok a nagy tradicionális múlttal rendelkező gothai és lipcsei kartográfiát tönkretették. De nem rejtettem véka alá azt sem, hogy még hiszek a szocialista ideológiában. Erre Pista ezt válaszolta, szó szerint emlékszem rá: *„Gyuszikám, itt a közelben van egy elmeógyógyintézet. Oda majd beteszünk téged!”* Elképzelhető, hogy pártvonalas kollégáim hogyan hüledeztek, amikor Rostockba visszatérve ezt elmeséltem nekik, persze nevet nem említettem. Erre az eseményre még ma is örömmel emlékezem. Az óvatosság bizonyára – mint ez később kiderült –, nem volt alaptalan. Ezeknek a tanszéki meghívásoknak köszönhetem, hogy végül is kinyílt a szemem.

1988-ban Pista fél évre hívott meg, és a budaörsi kollégiumban helyezett el. Ott már forrongóan ellenzéki hangulat volt. Onnan adta a Szabad Európa Rádió az első magyarországi közvetítést. A Magyar Demokrata Fórum alapító tagjai vettek részt ezeken a rendezvényeken. 1989 tavaszán Pista még jobban választotta ki a szálláshelyem, a Ménesi úti kollégiumban kaptam szobát, közvetlenül a Fidesz első irodája alatt. Az én szobám ugyanolyan nagyságú volt, mint a Fidesz-iroda. A Fidesz alapító tagjaival jó viszonyba kerültem, meghívtak engem minden előadásra. Az általuk szerkesztett publikációkat is megkaptam (a szerkesztők között volt

Orbán Viktor és Kövér László): „Az igazság a Nagy Imre ügyben” című könyvet, „A forradalom hangja (Magyarországi rádióadások 1956. október 23–november 9.)” kiadvány számozott példányát. Ezek miatt bombariadó volt a kollégiumban, és én így a Fidesz miatt egy teljes éjszakát töltöttem a budai utcákon. Számomra ez az időszak rendkívül izgalmas és érdekes volt. A történeket Pistával részletesen megbeszéltük. Így a gyógyítás elmegyógyintézet nélkül is sikerült. Az NDK-ban a fordulat sem ért váratlanul.

Pistának természetesen nem csak ezt köszönhetem. A nagydoktori disszertációm keretében hatalmas anyagot gyűjtöttem a kartográfiaelmélet történetéhez. A disszertációban ennek csak töredékét tudtam feldolgozni. Pista kikényszerítette belőlem, hogy erről a témáról egy egész szemeszteren keresztül tartsak előadást a tanszéken. Valószínűleg világviszonylatban is ez volt az első előadássorozat ebben a témakörben. Pista azt is úgyszólván „kiverte” belőlem, hogy ebből a témából tankönyvet is írjak. A német nyelvű feldolgozáshoz egyébként mind a mai napig nem tudtam időt szakítani.

A fordulat után kevesebb alkalmam nyílt hosszabb időt tölteni a tanszéken. Én lettem a rostocki történelmi intézet igazgatója. Több funkciót kellett betöltenem. Ennek ellenére többször jártam a tanszéken előadásokat tartani. Volt egy közös európai uniós projektünk is, Magyarország és Finnország történelmének multimédiás feldolgozása, amihez több térkép is készült. Pista jó szervezőkészsége itt is eredményes volt.

Nagyon szívesen emlékszem vissza Pista rostocki látogatására is. Egyszer a német–magyar barátság rendezvényén a magyar felsőoktatásról tartott előadást. Berlinben is találkoztunk néhány-szor. A legemlékezetesebb számomra a magyar térképkiállítás

megnyitása volt a berlini magyar követségen. Mindig imponált nekem az, ahogyan Pista jó humorérzékével és kiváló diplomáciai készségével vitás helyzeteket tudott megoldani. Véleménye számomra mindig fontos volt. Most is rendszeresen elbeszélgetünk, de sajnos ritkábban élőben, főleg Skype-on. Jó látni, hogy hetvenedik életévére sem öregedett meg.

Pápay Gyula